30 בנובמבר 2021
כו' בכסלו תשפ"ב

המלצות להתנהלות הציבור בשימוש באפליקציות בריאות וכושר

רקע

זמינותם של מכשירים חכמים ניידים, קלות ההורדה של האפליקציות והשימוש הנוח בהן הגדילו באופן אקספוננציאלי (מערכי) את השווקים הדיגיטאליים. לשם המחשה, נציין כי בשנת 2021 למעלה מ-2.87 מיליון אפליקציות היו זמינות בחנות האפליקציות Google Play.[1]

מתוך אלו, אפליקציות פופולריות רבות נכללות בקטגוריות של בריאות וכושר,[2] והן כוללות מגוון רחב של פונקציות, החל בניהול מצבי בריאות ובדיקת סימפטומים ועד מוני צעדים וקלוריות.

אפליקציות בריאות וכושר) הן שוק פורח הפונה לא רק למטופלים ולרופאים, אלא לכלל האנשים המתעניינים בבריאות וכושר. לצד סגולותיהן, הפוטנציאל הגדול והמתפתח של אפליקציות בריאות וכושר ויכולתן המשתפרת למעקב בזמן אמת, מהווה איום על פרטיות המשתמשים, בשל המידע הרגיש שאליו הן יכולות לגשת והשימוש במודל עסקי שבמרכזו מכירת מנויים או שיתוף נתוני משתמשים.

מסמך זה עוסק באפליקציות בריאות וכושר (להלן: "האפליקציות"), ואינו עוסק באפליקציות שנועדו לערוך מעקב אחר מצבים רפואיים ייחודיים, כגון מחלות כרוניות או אפליקציות המיועדות לצוותים רפואיים או למטפלים.

מידע רפואי

חוק הגנת הפרטיות והתקנות שהותקנו מכוחו מעניקים הגנה מוגברת על מידע רפואי. סעיף 7 לחוק קובע כי נתונים על מצבו הרפואי של אדם מוגדרים כמידע "רגיש". לאור האמור, ובהתאם להוראת סעיף 8 לחוק, גוף אשר אוסף מידע רפואי על אדם, חייב ברישום מאגר המידע. כמו כן, על-פי התוספת הראשונה לתקנות הגנת הפרטיות (אבטחת מידע), התשע"ז-2017 (להלן: 'התקנות' או 'תקנות אבטחת מידע'), מאגר מידע הכולל מידע רפואי מחויב ברמת אבטחה בינונית ומעלה. על-פי התקנות, מידת רגישותו של המידע השמור במאגר מהווה קריטריון ביחס לאופן יישום היבטים שונים של אבטחת מידע, כגון אופן ההתמודדות עם אירועי אבטחת מידע והאבטחה הפיזית והסביבתית של מאגר המידע.

איסוף נתונים אישיים באפליקציות ובריאות וכושר

אפליקציות בריאות וכושר מתבססות, בין היתר, על איסוף נתונים על אודות המשתמש, לשם הפעלתם בצורה מיטבית. ישנם שני סוגים עיקריים של איסוף נתונים למטרות ספורט ובריאות:

---

[1] מקור

[2] קטגוריה זו של בריאות וכושר נמצאת במקום ה-12 מבחינת כמות האפליקציות המוצעות וכוללת כ-97,000 אפליקציות מקור

PPA@justice.gov.il | 02-6467064 | 073-3928555
WWW.PPA.JUSTICE.GOV.IL | 6107202 קרית הממשלה, ת.ד. 7360, תל אביב

נתונים הנאספים באופן אוטומטי באמצעות חיישנים הנמצאים על גבי המכשיר הסלולרי או על גבי מכשיר ייעודי אחר, או נתונים הנאספים על ידי הזנה ידנית של המשתמש.[3]

במחקר חתך שפורסם בכתב העת British Medical Journal,[4] בו נותחו למעלה מ-20,000 אפליקציות בריאות וכושר המותאמות למכשיר הנייד וזמינות בחנות Google Play, נמצא כי 88% מהאפליקציות הכילו קוד שיכול לאסוף נתוני משתמשים.[5]

המחקר גם גילה שרוב פעולות איסוף הנתונים כללו ספקי צד שלישי, ו-23% מהעברת נתוני המשתמש התבצעה בפרוטוקולי תקשורת לא מאובטחים. בנוסף, רק 47% מהעברת הנתונים עמדו במדיניות הפרטיות של האפליקציה, ו-28% מהאפליקציות כלל לא סיפקו מדיניות פרטיות.[6]

עוד נמצא כי רוב הנתונים שנאספו על ידי אפליקציות בריאות וכושר הכילו מיקום משתמש, פרטי יצירת קשר ומספר מזהה מכשיר. באופן ספציפי, לאפליקציות הייתה גישה לזהות ציוד נייד בינלאומי (IMEI), המשמש לזיהוי טביעות אצבע בטלפונים ניידים, ולבקרת גישה למדיה (MAC), המזהה את ממשק הרשת במכשיר המשתמש.

רוב האפליקציות הכילו גם קודים לאיסוף נתוני MAC [7] וקבצי Cookie. המחקר מצא כי מתקיים שידור של נתוני משתמשים לשרתים של צד שלישי וכי קיים פוטנציאל להעברת המידע לשותפים מסחריים נוספים.

<u>הסיכונים לפרטיות</u>

ככלל, השימוש הנפוץ באפליקציות בריאות וכושר נובע מיעילותם וזמינותם של אמצעים אלו. עם זאת, שימוש זה עלול להביא למצב בו מידע רפואי הנשמר במאגרי המידע של החברות המפעילות את האפליקציות, יזלוג או שייעשה בו שימוש לרעה.

<u>אבטחת מידע</u> – מגוון השיטות השונות בהן אפליקציות אוספות מידע לגבי שימוש ספורטיבי ומעקב אחר הבריאות, יכול להוות פתח לתקיפה מצדם של גורמים המעוניינים לשבש את פעילות האפליקציות, ואת מאגרי המידע שלהן.שימוש באפליקציות בריאות וכושר כרוך, על פני הדברים, באיסוף ובעיבוד מידע אישי רב ורגיש על אודות משתמשים. עובדה זו מעלה את החשש כי המידע שייאסף במסגרת השימוש באפליקציות יזלוג וייחשף בפני גורמים שאינם מורשים. לאור כך שהמידע הנאסף הוא מידע רגיש הכולל גם פרטים מזהים, ואשר מתוכו ניתן גם ללמוד רבות על התנהלותו של אדם ועל אורחות חייו, הרי שזליגת המידע עלולה להביא לפגיעה קשה וחמורה בפרטיות.

---

[3] דוגמאות לנתונים הנאספים באמצעות המכשיר הנייד: מיקום – נאסף באמצעות GPS ; איכות האוויר שמסביב למכשיר – באמצעות חיישן ניטור איכות סביבה; אוכל שנצרך - מוזן ידנית; פעילות/תנועות ודפוסי שינה – חיישני תאוצה, צעדים וגובה; תפקוד ותיאום שרירים – חיישני לחץ; מוליכות עור כתוצאה מהזעה כמוקד לעוררות רגשית – חיישן GSR - תגובת עור גלוונית; טמפרטורה ופריון – חיישן חום ואלקטרוגרפיה; דופק, לחץ דם ודם חמצן – חיישני דופק, אלקטרו-קרדיוגרמות, אוקסימטרים; ומדידת תפקודים קוגניטיביים ופעילות מוחית – חיישנים לבישים על הראש.

[4] למחקר

[5] שם, בעמוד 1.

[6] שם.

[7] MAC - Media Access Control address הינו מזהה ייחודי המוטבע על כל רכיב תקשורת לתקשורת נתונים בעת ייצורו.

PPA@justice.gov.il | 02-6467064 | 073-3928555
WWW.PPA.JUSTICE.GOV.IL | 6107202 קרית הממשלה, ת.ד. 7360, תל אביב

איסוף מידע שלא לצורך – שימוש באפליקציות אלו עשוי להביא למצב בו מידע אישי רב על אודות משתמשים, לרבות כזה אשר אינו נדרש לשם מתן השירות, ייאסף ויישמר במאגרי המידע של מפעילי האפליקציות וגורמים נוספים מטעמם, וזאת לפרקי זמן ארוכים.

שימוש במידע למטרות זרות – לאור רגישותו של המידע הצפוי להיאסף במסגרת האפליקציות וערכו הכלכלי, קיים חשש כי גורמים בעלי אינטרסים יבקשו לעשות שימוש במידע למטרות זרות, כגון מטרות מסחריות, וזאת כחלק מהניסיון להתחקות אחר התנהלותו של אדם ואורחות חייו. שימוש שכזה במידע ללא הסכמת המשתמש מהווה, מטבע הדברים, פגיעה חמורה בפרטיות. סיכון זה מתחדד שעה שמפעילי האפליקציות, האמונים על איסוף המידע ועיבודו, הם גורמים פרטיים בעלי אינטרסים כלכליים, ויכול להיווצר עבורם תמריץ לעשות שימוש במידע גם לשם הפקת רווח כלכלי.

הרשאות גישה למכשירים ואמצעים טכנולוגיים נוספים – אפליקציות רבות מבקשות מהמשתמשים הרשאות גישה למידע המצוי במכשיר הנייד, כגון לרשימת אנשי הקשר שלהם או למאגר התמונות שבמכשיר ולאמצעים טכנולוגיים נוספים הקיימים בו (כגון מצלמה, מיקרופון וכדומה). הרשאה זו ניתנת במקרים רבים על-ידי משתמשים מבלי שנתנו את מלוא דעתם להשלכותיה, חושפת אותם בצורות שונות, ועלולה להביא לכך שמידע רגיש על אודותיהם ייאסף ויעובד לצרכים נוספים, מעבר לשירות הניתן באפליקציה עצמה.

המלצות לשימוש בטוח באפליקציות בריאות וכושר

כאמור, לאפליקציות בריאות וכושר יתרונות רבים בחיים המודרניים והן נוחות מאוד לשימוש. יחד עם זאת, קיים חשש כי המידע הרגיש שנאסף אודות המשתמשים יזלוג החוצה או שייעשה בו שימוש לרעה, מבלי שניתנה הסכמת המשתמש, ולכך עלולות להיות השלכות חמורות.

להלן המלצות הרשות להגנת הפרטיות בנושא שימוש באפליקציות בריאות וכושר. ההבהרות וההמלצות מבוססות, בין היתר, על העקרונות והכללים שהוצגו קודם לכן:

1. **בעת התקנת האפליקציה** – בדקו את אמינות האפליקציה ואת רמת אבטחת המידע שלה, נסו להעריך את האיכות והתוכן של האפליקציה באתר של מפתח היישום. לשם כך, חפשו ביקורות משתמשים באמצעות חנות האפליקציות או ברחבי הרשת. **השתדלו להוריד אפליקציות רק מחנויות אפליקציות רשמיות** של מערכות ההפעלה הגדולות. **קראו בעיון את מדיניות הפרטיות של האפליקציה** (אם קיימת כזו). לרוב, ניתן לאתר את המדיניות לפני ההורדה או באמצעות קישור לאתר המפתח או היצרן. שימו לב! אם אין לאפליקציה אתר אינטרנט, ייתכן שלא תהיה לה מדיניות פרטיות. מצאו את כל הפרטים הרלוונטיים ליצירת קשר ובמידת הצורך פנו למפתח עם שאלות.
2. **הגבלת הרשאות של האפליקציה** – הגבילו את כמות המידע האישי שאתם מוסרים במסגרת השימוש באפליקציה. חלק מן האפליקציות מאפשרות לנסות את היישומים שלהן מבלי להזין פרטים אישיים. נצלו את ההזדמנות הזו כאשר היא מוצעת כדי להחליט אם ברצונכם להמשיך להשתמש באפליקציה.
3. **שיתוף במידע מהאפליקציה** – בחנו האם בכוונתכם לשתף את המידע ברשתות חברתיות, אפליקציות רבות מאפשרות ואף מעודדות משתמשים לשתף מידע רגיש באמצעות הרשתות

PPA@justice.gov.il | 02-6467064 | 073-3928555
WWW.PPA.JUSTICE.GOV.IL | 6107202 קרית הממשלה, ת.ד. 7360, תל אביב

החברתיות. שימו לב, כי מרגע שהחלטתם לשתף את המידע, הוא יהיה נגיש לעיני כל (בהתאם להגדרות הפרטיות שלכם ברשתות החברתיות), ולמעשה ייצא משליטתכם.

4. **במהלך השימוש באפליקציה** – הקפידו להטמיע עדכוני אבטחה שמפרסם מפעיל האפליקציה, כדי להבטיח שהיא תהיה מוגנת מפני סיכוני אבטחה חדשים. השתדלו לעקוב אחר הרשאות הגישה של האפליקציה, גם בעת הורדת עדכוני תוכנה – אם הורחבו ההרשאות במידה המנוגדת לרצונכם – שקלו למחוק את חשבון המשתמש ואת האפליקציה.
5. **סיום שימוש באפליקציה** – הפסקתם להשתמש באפליקציה? מחקו אותה. רק כך תבטיחו כי האפליקציה הפסיקה לבצע פעולות כמו לשדר את המיקום שלכם או לקיים אינטראקציה עם יישומים אחרים במכשיר. **באפליקציות רבות המידע שלכם נשמר גם לאחר מחיקת החשבון.** אם חדלתם להשתמש ביישום, בדקו אם באפשרותכם למחוק הן את הפרופיל האישי שלכם והן את ארכיון הנתונים שיצרתם באמצעות היישום. אם ברצונכם לשמור בנפרד נתונים שכבר הזנתם, אפליקציות רבות מציעות את האפשרות להוריד את הנתונים שלכם ולשמור אותם כקובץ.

PPA@justice.gov.il | 02-6467064 | 073-3928555
WWW.PPA.JUSTICE.GOV.IL | 6107202 קרית הממשלה, ת.ד. 7360, תל אביב